

— det ærede Medlem nikker —, saa vilde han ikke have saa meget mod disse Tanker. Jeg tror, at naar man rigtig har gennemtænkt den Forskel, der stilles op mellem at naa noget ad den frivillige Overenskomsts Vej og at naa noget ad Lovgivningens Vej, vil man vistnok i mange Tilfælde erkende, at Lovordningens Vej er den fredeligste, den lempeligste. Overenskomstens Vej, det lyder saa smukt, navnlig naar man tilføjer den frivillige Overenskomsts Vej, men hvad er en saadan Overenskomst? Den er Resultatet af en Magtkamp, latent eller aaben, den er Resultatet af en Styrkeprøve, der maaske foregaar ved det grønne Bord, men ogsaa kan foregaa gennem Strejker og Lockouter og under endnu værre Former. Det er i Virkeligheden det afgørende, derfor er man heller ikke nogen Sinde ad Overenskomstens Vej med Hensyn til Fagorganisationernes Anerkendelse, med Hensyn til hele Opbygningen af vor Arbejderret, med Hensyn til 8 Timers Arbejdsdagen o. s. v. kommet længere end dertil, at Overenskomsten først er kommet, naar Modstanden, der maaske havde været mangeaarig og maaske voldsom, var overvundet. Lovgivningens Vej betyder, at Folkets Repræsentanter erkender, at et Spørgsmaal nu baner sig Vej og bør løses paa den lempeligste og fredeligste Maade, og derfor gaar man Lovordningens Vej.

Naar det altsaa drejer sig om at beskytte Arbejderne eller give dem øget Ret, hedder det altid, at Lovgivningsvejen er Tvangens Vej, men naar det drejer sig om andre Samfundsklasser, hedder det aldrig, at Lovgivningens Vej til Støtte for deres Erhverv o. s. v. er Tvangens Vej. Jeg ved ikke, hvorfor Loven altid er Tvang, naar det drejer sig om at hjælpe Arbejderne, men aldrig er det, naar det gælder om at hjælpe andre Samfundsklasser. Bondestanden er gennem et Aarhundrede rykket frem under meget stor Medvirken fra Lovgivningens Side, det var netop Bondevennernes, det var Venstres gamle Program, at Fæstesagen skulde ikke løses ved frivillige Overenskomster, tværtimod, det var det Standpunkt, Bondevennerne bekæmpede paa det voldsomste. Fæstespørgsmaalet, som var det store sociale Spørgsmaal i lange Tider for Bondestanden, skulde netop efter Venstres Mening løses ad Lovgivningens Vej. Det har Venstre glemt, som de i saa mange Henseender har glemt deres Fædres Kampe og Anskuelser. Det ærede Medlem Hr. Slesbager spurgte mig, om jeg vilde vende tilbage til Lavsvæsenet. Jeg svarede fra min Plads: Nej — det ærede Medlem

Hr. Dahlgaard var i Gaar inde derpaa —, men det undrede mig saa meget mere, at det ærede Medlem Hr. Slesbager kunde rette det Spørgsmaal til mig, som han blot ved omhyggeligt at gennemlæse min Forelæggelsestale — Udtalelsen findes i Rigsdagstidenden Spalte 2625 — kunde se, at jeg med det samme har sagt, at jeg vilde betragte det som romantisk Sværmeri og, hvis det omsætter sig i politisk Virksomhed, som smaaarborgerlig Reaktion at søge at vende tilbage til Lavsvæsenet. Derfor kan jeg dog godt konstatere den historiske Kendsgerning, at vi har haft en Tilstand, hvor Arbejderne ikke har været skilt fra Arbejdsmidlerne, saaledes som Tilfældet er nu under Kapitalismen, og der var noget godt deri, som vi skulde vende tilbage til, men under højere Former, efter Nutidens Vilkaar, paa Grundlag af Nutidens fremskredne Teknik og Organisation.

Det ærede Medlem Hr. Slesbager vilde ligesom det ærede Medlem Hr. Clausager, der talte i Gaar, søge at lægge lidt i Kakkelovnen for dette Lovforslag i Agitationen ude i Landet, samle lidt Agitationsstof dertil, og saa nævnte de den middelstore Bondegaard, der vilde komme ind under Forslagets Bestemmelser, naar der var 2—3 Tjenestekarle, et Par Piger og en Fodermester. Men det er ikke rigtigt, for der skal 10 Lønarbejdere til, for at det kan komme ind under Bedriftsraadsbestemmelsen; er der kun mellem 5 og 10 Lønarbejdere, bliver der kun Tale om en Tillidsmand, den Tillidsmandsinstitution, som det ærede Medlem priste som god, og som det ærede Medlem Hr. Drachmann sagde er udmærket, og længere skal vi heller ikke. Det ærede Medlem Hr. Clausager talte om det frygtelige, der kunde ske, naar en Tillidsmand fra en anden Gaard kom og blandede sig i Forholdet. Det kan aldeles ikke ske, det ærede Medlem behøver blot at gennemlæse Lovforslaget, saa vil han blive befriet for alle sine Bekymringer i saa Henseende. Denne Tale om, hvad der kan ske under Høhøsten eller ved en eller anden Lejlighed, hvor Tillidsmanden eller Bedriftsraadet kunde gribe ind i Forholdet, viser ogsaa, at det ærede Medlem hverken har gennemlæst Forslaget eller gennemtænkt Tanken. Forslaget afholder sig fra enhver Indblanding i Bedriftsledernes forretningsmæssige Dispositioner.

Jeg skal i denne Forbindelse kun røre ved et Par Detailspørgsmaal. Fra flere Sider — jeg husker ikke just, hvem det var, men jeg tror, det er fra flere ærede Talere — er der klaget over, at Social-